

BOUWHISTORISCHE VERKENNING

Adres: Zwanestraat 37

Status: BBP.

Periode: veldwerk 10-5-2006

Onderzocht door: T. Tel en F. van der Waard (veldwerk); H. Wierts (archiefontoerzoek).

Auteur: F. van der Waard

Datum: December 2006 Groningen

Opmerkingen: De zolder en de kamers van de verdieping zijn niet bezocht.

Inleiding

Deze bouwhistorische verkenning is uitgevoerd in het kader van het project Bouwhistorische inventarisatie en verkenning van de binnenstad van Groningen. Dit is het eerste project in het kader van de cultuurhistorische inventarisatie van het hele grondgebied van de gemeente Groningen die tot doel heeft de cultuurhistorische kwaliteiten in beeld te brengen. De bouwhistorische verkenning bevat een korte schets van de bouwgeschiedenis van het pand, een beschrijving van het interieur en het exterieur en een waardestelling. Het onderzoek richt zich in hoofdzaak op het gebouw zelf, waarbij in beperkte mate gebruik is gemaakt van schriftelijke bronnen en oud kaartmateriaal. De bouwgeschiedenis wordt daarom in hoofdlijnen weergegeven. Ook is het mogelijk dat achter voorzetwanden en verlaagde plafonds oudere constructies en interieur-afwerkingen verborgen zitten.

Voor het onderzoek van de bouwgeschiedenis is gebruik gemaakt van het bouwdoos van de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken van de Gemeente Groningen.

SITUERING/STRUCTUUR

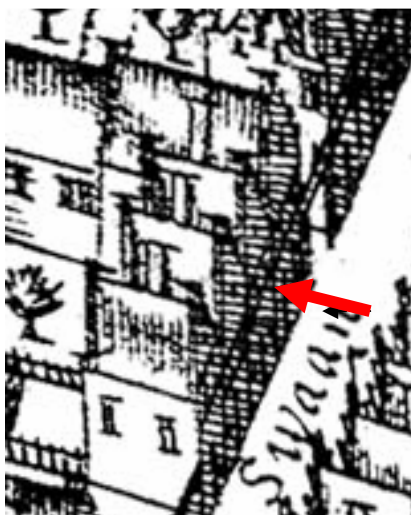
Het pand staat op een rechthoekig perceel (ca. 15 x 6 m) aan de noordzijde van de Zwanestraat. Het is een diep pand (11,5-12,5 x 6 m) van twee bouwlagen met een zadeldak met borstwering. Aan de achterzijde bevindt zich een ondiepe, eenlaagse aanbouw met een plat dak.

Het pand heeft aan de oostzijde een smalle drup. De situatie aan de westzijde is niet geheel duidelijk, maar vermoedelijk is er aan deze zijde een gemeenschappelijke zijmuur met de westelijke buurman. Opvallend is dat het perceel in de breedte iets geert zodat de muren niet geheel haaks op de Zwanestraat staan en de pand aan de oostzijde iets langer is.

BOUWGESCHIEDENIS

Zwanestraat 37 is in of kort na 1614 gebouwd als een diep pand van twee bouwlagen met een zadeldak. De Zwanestraat is in 1614 aangelegd en de bebouwing is kort daarna tot stand gekomen. Op de kaart van Haubois uit omstreeks 1643 wordt op deze plek een diep huis met zadeldak aangegeven. Op het minuutplan van omstreeks 1830 heeft het voorhuis al de huidige omtrek en is er aan de achterzijde aan de rechterkant een kleine vierkante aanbouw.

In de tweede helft van de 19de eeuw werd de voorgevel van een blokpleister voorzien. De kap werd vervangen door een verbeterd hollands kaspant met kreupele stijlen en gordingen.

In 1909 kreeg het pand een winkelpui waarvan restanten bewaard zijn gebleven. De pui had aan de rechterkant een inham waarin de winkel deur en de deur naar de bovenwoning waren geplaatst. Aan de achterzijde was links een zeer smalle aanbouw met bergplaats en wc en aan de rechterzijde was een iets bredere aanbouw waarin een keuken zat. Daartussen bevond zich nog open grond. Op een plattegrond uit 1927 zitten de stookplaatsen aan de linkerzijde en zit de gang en de trap aan de rechterzijde. Voorin zat een winkel en achteraan was nog een achterkamer aanwezig met een stookplaats in de linkermuur.

In 1949-51 werd de aanbouw aan de achterzijde over de volle breedte van het huis gebouwd en worden slaapkamers op de zolderverdieping gebouwd. De trap naar de zolder kan uit deze tijd dateren.

De pui en de winkel zijn sindsdien gemoderniseerd.

BESCHRIJVING

Gevels

De voorgevel is een drie traveeën brede en twee bouwlagen hoge gepleisterde topgevel, die vroeger een tuitgevel was (vermoedelijk in de 17^e eeuw). De gevel is tijdens een latere verbouwing in de tweede helft van de 19^e eeuw van een blokpleister met imitatiefrijnslag voorzien. Boven de vensteropeningen zijn strekken in de pleister aangegeven.

De gevel heeft een eigenaardige asymmetrie, de linkerpenant is smaller dan de rechterpenant. De reden hiervoor is niet duidelijk. Mogelijk heeft men een gedeelte van de penant afgehaald bij de bouw van de voorgevel van de linkerbuurman in 1911.

De begane grond heeft een winkelpui die in aanleg dateert uit 1909. Aan weerszijden van de pui zijn restanten van een versierde pilaster uit 1909 overgebleven. De invulling van de pui is zeer recent aangebracht.

De verdieping heeft drie T-vensters. De 19de-eeuwse kozijnen hebben duivejagerprofielen met daarin stolpramen en bovenlichten die van ongekleurd glas in lood zijn voorzien.

De zolderverdieping heeft in het midden een tweelichtsvenster waarin in 1909 nog een dubbele pakhuisdeur zat blijkens een bouwtekening. Ook dit kozijn heeft een duivejagerprofilering. Boven dit venster zit een hijsbalk.

De gevel heeft geprofileerde schouderstukken en geprofileerde gevelranden.

Het rechter schouderstuk is mogelijk afgekapt bij de bouw van de voorgevel van de rechterbuurman die minder oud is dan de voorgevel van nr. 37. Het linker schouderstuk zit nogal ver naar binnen. Mogelijk is dit bij de bouw van de gevel van het linkerbuurpand naar binnen verschoven.

Ter hoogte van de bovendorpels van de verdiepingsvensters zitten 17de-eeuwse ankers die de balklaag boven de verdieping aan de voorgevel verankeren. In de geveltop zijn nog drie 17de-eeuwse ankers zichtbaar die de kapconstructie aan de gevel koppelen. De voorgevel kan dan ook in aanleg uit de 17de eeuw dateren.

De achtergevel is een gepleisterde topgevel van twee bouwlagen hoog en drie traveeën breed. De begane grond is ingebouwd. Op de verdieping zit links een deur en daarnaast twee T-vensters. Deze hebben zware kozijnen met een kwartholprofilering en toognagels en kunnen uit de 18de-eeuw dateren. De deuropening is blijkens de lassen in de kozijnstijlen vroeger een venster geweest dat naar onderen verlengd is. In het deurkozijn is in de jaren 20/30 van de 20ste eeuw een onderverdeling gemaakt waarin een glasdeur met horizontale roeden (ladderdeur) is geplaatst met daarnaast een ladderraam en erboven een uitzetraam.

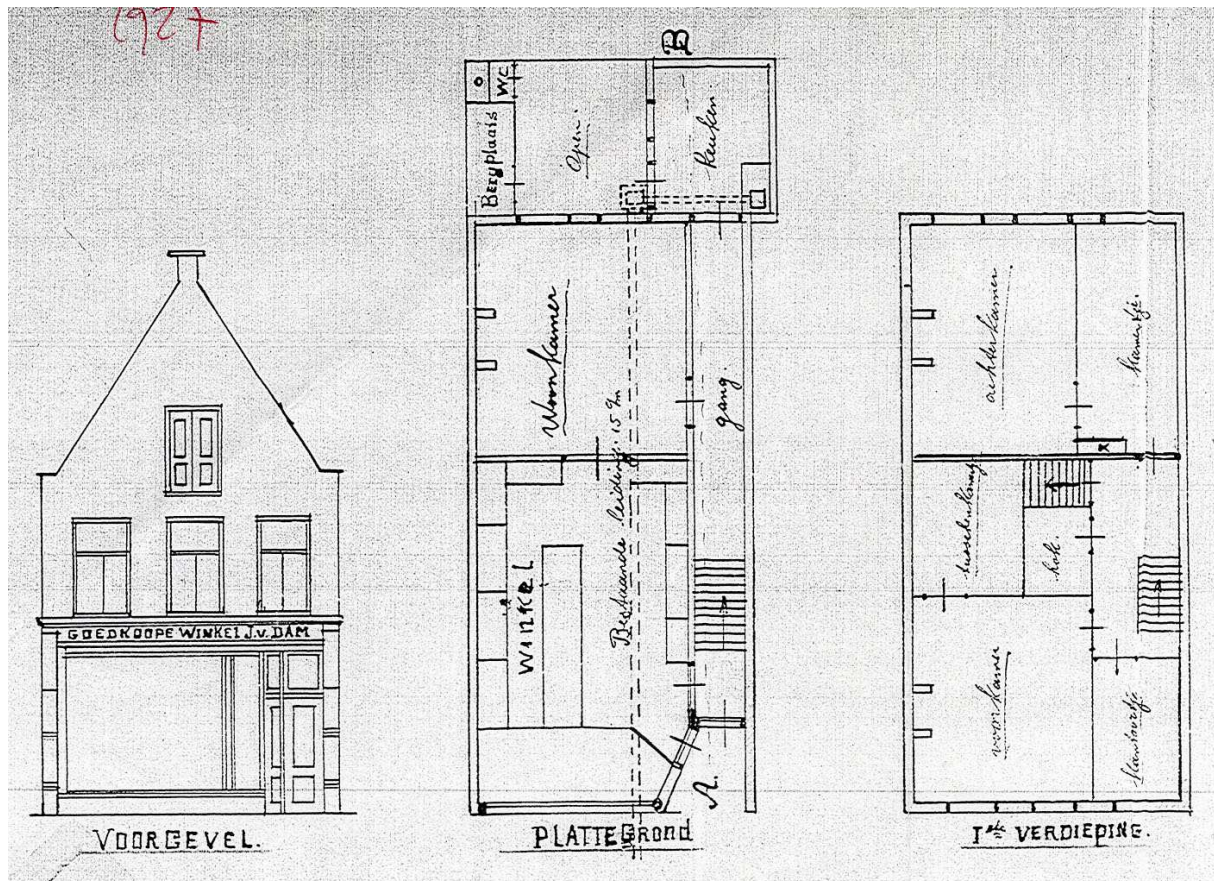
De vensters hebben een bovenlicht met ongekleurd glas in lood en daaronder stolpramen. In beide muurpenanten zitten ter hoogte van de bovendorpels van de vensters ankers van een vrij oud model. De zolderverdieping heeft een in het midden een tweelichtsvenster geflankeerd door kleine vensters. In dit tweelichtskozijn zal vroeger een dubbele pakhuisdeur hebben gezeten. De duimen zijn nog aanwezig. De topgevel is voorzien van eigenaardige ankers uit één stuk die haaks op de daklijn staan.

Ze geven de plaats van de gordingen van de kapconstructie aan. Deze ankers dateren mogelijk uit de late 19de eeuw. Bij een beschadiging van de pleister is te zien dat de gevel opgetrokken is van vrij kleine gelige bakstenen. Of al het muurwerk van gele bakstenen is opgetrokken valt niet te zeggen.

De achtergevel ter hoogte van de verdieping en de zolder.

Bij de achtergevel kan gezien worden dat de oostelijke zijgevel gemetseld is van vrij kleine rode steentjes gemetseld is die vergelijkbaar zijn met die van de 17de-eeuwse zijmuur van Zwanestraat 35. De achtergevel kan in aanleg uit de 17de eeuw dateren hoewel ook een 18de-eeuwse aanleg niet uit te sluiten valt. De vensterkozijnen kunnen, gezien de houtzwarte en profilering, 18de-eeuws zijn. Ter hoogte van de verdieping zit aan de oostkant een deur naar het dak van de aanbouw met ten westen daarvan twee kozijnen met T-vormige raamindeling. Deze bestaat uit stolpramen met een glas-in-loodbovenlicht uit de jaren dertig van de 20ste eeuw. In de geveltop zitten drie vensters waarvan de middelste het grootste is en aanvankelijk van luiken was voorzien. De duimen in de kozijnen herinneren daar nog aan. Met het bewoonbaar maken van de zolder zullen deze luiken zijn vervangen door vast glas. Ter weerszijden hiervan zitten vrij recent aangebrachte draairamen. De gevel is afgedekt met zink en onder deze afdekking is een rij muurankers te zien die hoort bij de kap uit de 19^e of 20^e eeuw. Het gaat hier om zogenaamde haakankers.

Vooraanzicht en plattegrondtekening uit 1927.

Plattegrond per bouwlaag

De begane grond is in gebruik als winkel en heeft verlaagde plafonds en voorzetwanden. Aan de rechterkant bevindt zich een trap naar de woning op de verdieping.

De verdieping is behalve de overloop en een keuken rechtsachter niet bezocht.

Ook de zolder is niet bezocht. Een tekening van bouw- en woningtoezicht toont een kapconstructie met kreupele stijlen en gordingen. De plaats van deze gordingen komt overeen met die van de ankers in de achtergevel zodat de tekening vermoedelijk redelijk betrouwbaar is. Deze kap is niet zeer oud en kan mogelijk uit de 19de of vroege 20ste eeuw dateren.

WAARDESTELLING

Zwanestraat 37 heeft belangrijke stedenbouwkundige waarde als onderdeel van een 17de-eeuws bouwblok dat redelijk intact is gebleven. Hier moet de mandelige muur links en de drup rechts genoemd worden.

Het bouwvolume heeft positieve monumentwaarde omdat dit nog de vorm van een 17de-eeuws huis met zadeldak weerspiegelt.

De voorgevel heeft positieve tot hoge monumentwaarde als een in aanleg 17de-eeuwse topgevel met evolutionaire waarden met 19de-eeuwse kozijnen en restanten van een winkelpui uit 1909. Bovendien heeft de gevel waarde als onderdeel van een historische straatwand.

Het casco heeft positieve tot hoge monumentwaarde omdat de 17de-eeuwse zijmuren, delen van de voorgevel en achtergevel intact zijn gebleven. Mogelijk zijn ook de 17de-eeuwse balklagen nog intact. Als dat zo is, dan hebben deze monumentwaarde. De kap is niet 17de-eeuws en heeft een neutrale tot positieve waarde.

In het pand is weinig historisch interieur van betekenis zichtbaar bewaard gebleven.

AANBEVELINGEN

Bij een eventuele verbouwing is een bouwhistorische waarneming van belang waarbij de zijmuren en de balklagen nader bekeken dienen te worden.

BIJLAGE

Uittreksel uit het bouwdoossier van de dienst RO/EZ van de gemeente Groningen

Adres : **Zwanestraat 37**
Bouwdoosnummer : B 6261
D.I.V. bezoek : 2 mei 2006

1909

J. van Dam krijgt een vergunning voor het maken van een winkelpui in de voorgevel van het pand en het herleggen en vernieuwen van de stoep tegen de voorgevel. Het werk wordt nog hetzelfde jaar voltooid.

1927

L. van Dam krijgt een vergunning voor het bouwen van twee privaten en het voorzien van deze privaten van een inrichting tot waterspoeling en het afvoeren van de faecaliën naar het riool van de gemeente.

1936

L. van Dam krijgt een vergunning voor het maken van een aanbouwtje tegen de achtergevel ter vergroting van de aanwezige kantoorruimte. Architectenbureau Wildeboer en Overzet tekent voor het bouwplan. Het werk wordt nog hetzelfde jaar voltooid.

1949

E.J.M. Stumpel (directeur van dagblad "Ons Noorden") krijgt een vergunning voor het wijzigen van de indeling op de begane grond en het veranderen van de aanbouw tegen de achtergevel. De bestaande begane grond balklaag zal hierbij worden vervangen door een betonvloer. Architect W.A. Keesom uit Alkmaar tekent voor het bouwplan. Later dit jaar wordt een vergunning verleend om het bouwplan gewijzigd uit te voeren. De wijziging bestaat in het veranderen van de trap naar de zolderverdieping, het wijzigen van de indeling en het verplaatsen van een privaat. De in het pand gevestigde bloemenzaak maakt plaats voor een kantoor van Dagblad "Ons Noorden".

1950

E.J.M. Stumpel (directeur van dagblad "Ons Noorden") krijgt een vergunning voor het gewijzigd uitvoeren van het bouwplan waarvoor in 1949 vergunning is verleend. De wijziging bestaat in het handhaven van de in het gebouw aanwezige woning en het maken van slaapkamers en een privaat op de zolderverdieping. Het werk wordt in 1951 voltooid.

E.J.M. Stumpel (directeur van dagblad "Ons Noorden") krijgt een vergunning voor het wijzigen van de pui in de voorgevel. Thom Wildeboer is architect van het bouwplan. Het werk komt nog hetzelfde jaar gereed.

1966

Er wordt een vergunning verleend aan N.V. drukkerij De Spaarnestad te Haarlem voor het aanbrengen van een reclamelichtbak tegen de voorgevel van het pand.

1968

A. Stroboer krijgt een vergunning voor het gedeeltelijk veranderen van de leegstaande kantoorruimte en bovenwoning Zwanestraat 37 tot (juweliers)winkel en woning. Het betreft met name het plaatsen van een glaspui met vitrine. Architectenbureau H. Barkhuis uit Groningen tekent voor het bouwplan. Daarnaast wordt een vergunning verleend voor het aanbrengen en hebben van een neonlichtreclameinstallatie met klok tegen de voorgevel van het pand.

1972

A. Stroboer krijgt een vergunning voor het veranderen van de voorgevel van de winkel met woning. De bouwkosten worden geraamd op f 6.500,-

1973 en 1976

A. Stroboer krijgt een vergunning voor het aanbrengen van een reclamelichtbak tegen de voorgevel van het pand.

1981

A. la Cognata dient een bouwaanvraag in voor het veranderen van de winkel in een pizzeria. Architect Tump tekent voor het bouwplan. Het plan vindt geen doorgang. Skol brouwerijen dient een bouwaanvraag in voor het veranderen van de winkel in een café. De aanvraag wordt ingetrokken.

1982

Dhr Buiteveld uit Groningen krijgt toestemming voor het uitvoeren van werkzaamheden van ondergeschikte betekenis. Het betreft het intern veranderen van de winkel op de begane grond tot ~~Kappelszak~~ Kappelszak. Bureau Kampinga uit Assen tekent voor het bouwplan.

H. Wierts